

A dallamosság amely gyakran, mint az idézett vers esetében is, igéket fű a sor végére, azokat rímelteti, koccintja, csöndíti össze.

A formának ezt a könnyedségét a következő ciklus, a szó és a vers kifürkészhetetlenségét taglaló, hisz „megadatott a végső bizonytalanság”, teljesen nélkülözi:

*és a szó kiszáradt medreiből
hullámokban jött
nem akart lankadni
csak ömlött buzgott
tengere
ellepte a szemhatár
teljes körét*

Forma? Ruha? Külön szóra csak annyiban érdemes, hogy testhezálló, testszínű trikó. A vers-ídom ritmikus mozgását semmi sem zavarja. Bójart-balett.

Érdekes a vers definícióit is olvasni Podolszkinál:

a.) *a vers üres papír
ki-ki ráégeti
a maga nyomát*

b.) *a vers sorkatona
a vers bírodalom*

c.) *a vers ópium*

d.) *mert akasztófa a vers
ha úgy akarod*

Szerelmi költészete az őszinteség parázsszemével figyel:

*zárt sír a világ
csak haja és körme
csak haja nő
körme szarusodik
minden szerelemnek*

A három utolsó ciklus darabjai a körülöttünk hullámzó világ dolgait éneklék meg: a rövidzárlatot, a röpcédulákat, a vadászokat, az utolsó vilámost, a balesetet:

*de a vadászok lármásan isznak
mesélik hogyan futottak
menekültek volna
sebzetten is
a riadt állatok*

Milyen fokú is korunk emberének humánuma?

*halhulla szőnyegét összepakolva
[távozik]
vissza sem fordul ránk sem hederít
kilakoltatott természetünk*

És:

*... a víz a víz van most kiveszőben
és fonnyad a világ
és még a holt fa az is belereped*

De a „sátortér” kiürült, az erdők, mezők életéért esengő pásztorra senki sem figyel. Mi azonban azt hisszük, a jót akarónak mégsem szabad hangtalanul járnia közöttünk. Ha kettéesett furulyája végképp, akkor füttyszót is szívesen hallunk ajkáról ezentúl.

VIRÁG ÁGNES

ÚTTÖRŐ VÁLLALKOZÁS

Tajna zgrade a-5.

Stražilovo, Novi Sad, 1975.

A jugoszláviai magyar irodalom egy-síkúsága már rég a múlté. Ez egy-részt az irodalom iránti vonzódás ki-lombosodásának tudható be, ami ma-ga után vonta az irodalmi alkotás

iránti érdeklődést is, másrészt a sok-oldalúság bizonyos értelemben felté-tele is annak, hogy valóban egy ha-táron inneni külön keretekben, tehát külön jellegzetességgel kialakuló ma-

gyar irodalomról beszélhessünk, s ez nemcsak a szándék dolga, hanem a társadalom teremtette lehetőségek magától értetődő valóra válása is. Valamikor a két világháború között, amikor az itteni magyar kulturális — és irodalmi — élet lehetőségei kimerültek néhány lap és folyóirat nyújtotta térben, vagy az itt-ott kínálózó, többnyire egyéni írói kezdeményezésen alapuló könyvkiadási alkalomban, megtoldva esetleg egy-két jelentősebb műkedvelő színjatszó együttessel, nyilvánvaló, hogy az alkotói igény is kénytelen volt megrekedni a versnél, elbeszélésnél, kivételnek számított egy-egy regény is, és még nagyobb kivételnek egy-egy színpadi mű, mint például Cziráky Imre *Muskátlija*. Az ötvenes években kiterebélyesedő könyvkiadás, a hivatásos színházak nyújtotta — bár csekély és meglehetősen tartózkodó — színpadi megjelenítést kínáló támogatása, a magyar tanszék létrejötte és ezzel kapcsolatban a jugoszláviai magyar esztétikai és kritikai szempontok kezdetben talán egy kicsit túl is méretezett kialakulása, a sokoldalúságot előmozdítani hivatott sok-sok pályázat kiírása, no meg a rádió és legújabbban a televízió adta új lehetőségek kitarukozása kellett ahhoz, hogy nyugodtan elmondhassuk: immár valóban van külön jugoszláviai magyar irodalmunk — egyrészt azért, mert ez a külön irodalom valóban egy, a jugoszláv szocialista valósággal egybeforró külön magyar nemzetiségi lét talajából táplálkozik, másrészt azért is, mert immár nem korlátozódik csupán a vers és a rövid elbeszélés szűk kereteire, hanem kiterjed szinte minden irodalmi műfajra, a regényre csakúgy, mint a — bár kisebb mértékben jelentkező — színpadi irodalomra, a sokáig teljesen nélkülözött gyermekirodalomra, az irodalomesztétikára és irodalomtörténetre, a rádiódramákra, első jelentkezéseiben a tévéjátékra, a szociológiai és szociográfiai témájú írásokra, sőt a történelmi témájú dokumentumriportokra is.

Amikor tehát olyan mű kerül a kezünkbe, mint legutóbb az újvidéki Strazilovo című folyóirat kiadásában megjelent, az itteni magyar alkotók műveiből merített *Tajna zgrade a-5* (Az A-5-ös épület titka) című gyermekhangjáték-gyűjtemény, nem is csupán az újabb mű megjelenése kelt bennünk örömet, hanem az új mű dokumentáló volta is, különösen ha ilyen fordításokról

van szó. Mert hadd jegyezzem meg mindjárt: egy önálló, illetve bizonyos adottságok folytán elkülönülő irodalom nem állhat önmagában, ön maga elismerésével, a maga teremtette kritériumok határai között. Feltétlenül szüksége van az elismerésre kívülről is: egyrészt a határon túli nyelvterület felől, másrészt pedig a közvetlen környezet részéről. Ez az utóbbi pedig csakis akkor történhet meg, ha az itteni író műve nem marad meg a nyelv keretei között, hanem túllép ezen a korláton — megfelelő fordítás segítségével. Éppen ez a kíváncsi vetette fel már nem egy esetben azt a nemcsak magyar részről kiformalódott igényt, hogy nagyobb figyelmet fordítsunk egymás irodalmának megismerésére és megismertetésére.

A testvériség szelleme ugyanis nem állhat meg annál az eredménynél, hogy iskoláinkban magyar nyelven is folyik az oktatás, hogy közhivatalainkban magyar nyelven is folyik az ügyintézés, ugyanígy szükség van arra is, hogy a szellemi élet, az irodalmi alkotások terén is kialakuljon ez a nyelvi egyenjogúság, az az emberek ne csak a munkahelyen értsék meg egymást, hanem a szellemi termékek élvezete és tanulmányozása terén is. És ebben a tekintetben tesznek igen hasznos szolgálatot az efféle könyvek. Ebben a tekintetben végeznek pótolhatatlanul fontos munkát a fordítók.

Éppen ezért, amikor most a Strazilovo új könyvének megjelenését üdvözljük, nem is annyira magukkal a benne foglalt hangjátékokkal kívánunk foglalkozni, annál kevésbé, mert hiszen erre volt már alkalmunk akkor is, amikor az Újvidéki Rádió sugározta őket, hanem elsősorban a kezdeményezés lényegére és erejére kívánunk rámutatni. Persze meg kell említenünk, hogy ez a mintegy másfél száz oldalas, izléses kiállítású könyvecske hat jugoszláviai magyar író, Kopeczky László, Fehér Ferenc, Jódál Rózsa, Soffer Pál, Németh István és Dévavári Zoltán egy-egy művét tartalmazza ebből az igazán fiatal műfajból. Meg kell jegyezni azt is, hogy ezek a művek már elhangzottak a rádióban nemcsak magyar, hanem szláv nyelven is, az ország rádióállomásai közötti csere eredményeképpen, könyv formájában való megjelenésük azonban még szorosabb teszi ezt a nyelven felüli kapcsolatot.

A kötetbe kerülő műveket Argye-
lán István válogatta össze, a fordítás
munkáját pedig Svetislav Ruškuc, az
ismert író vállalta és végezte nagy
gondossággal és érzéssel. Maga a
könyv az Újvidéki Rádió alapításának
huszonötödik évfordulójára jelent meg,
s ez a jubileum még fokozza jelentősé-
gét. A kötet lényegében további ígérlet
is. A Stražilovo ugyanis nem véletlenül
és nem csupán alkalmyszerűen vállal-
kozott kiadására. Tudnunk kell, hogy
előzőleg kiadta már egy jeles írónk és
költőnk, Deák Ferenc szerbhorvát

nyelvre lefordított verseit, és kiadói
terve szerint a jövőben is rendszere-
sen jelentkeznek majd újabb és újabb,
szerbhorvát nyelvre lefordított jugo-
szláviai magyar könyvekkel.

Deák Ferenc, aki e kötet röpké be-
vezetőjét írta, így zárja ismertető sza-
vait: »A Stražilovo úttörő vállalkozás-
ba kezd, kiadván egy nálunk szokatlan,
de azért nagyon jelentős könyvet,
amely sokat jelent az emberek és
kulturák nagy sorsszerű közeledésé-
ben.« Ezt az úttörő vállalkozást üdvö-
zöljük ebben az új kiadványban.

KOLOZSI TIBOR

ÚJABB ADALÉKOK SZABADKA TÖRTÉNETÉHEZ

DR. MILENKO PALIĆ: *A forradalmi munkásmozgalom Szabadkán II. (1921—1929).*
Városi Múzeum, Szabadka, 1974.

A Szabadkai Városi Múzeumhoz csa-
tolt monográfiai szerkesztőség két év
után közreadta a város forradalmi
munkásmozgalmára vonatkozó doku-
mentumok második kötetét és a jelek
szerint most már valóban nem lesz
akadálya az értékes gyűjtemény teljes,
öt kötetre tervezett kikerekítésének.

A dr. Milenko Palić által összegyű-
jtött és magyarázatokkal ellátott doku-
mentumanyag a forradalmi munkás-
mozgalom nagyon jelentős korszakába,
az 1921—1929 közötti esztendőek ese-
ményeibe nyújt betekintést. Ezek az
évek a Jugoszláv Kommunista Párt és
a szakszervezetek Obznana utáni il-
legális és féligális küzdelmének
évei, amikor még fennállt a lehetőség,
hogy a proletariátus sajtója és a be-
tiltottak helyébe kiépített új szerveze-
tek (Független Munkáspárt, Független
Szakszervezetek stb.) útján védekezzen
a burzsoá reakció támadásaitól és
időnként erélyes akciókkal ellentáma-
dásba lendüljön.

Ez a korszak, mely a katonai dikta-
túra kikiáltásával zárul le, egyúttal az
útkeresés, a tévelygések és frakciós
tevékenység jegyében zajlik, nagy
feladat elé állítja mind a dokumentu-

mok begyűjtőit, mind a korszak kró-
nikáisait Szabadkán és országszerte
egyaránt.

Dr. Palić tekintélyes mennyiségű
anyagot kutatott fel és gyűjtött egybe,
de az egyes dokumentumok nem
egyenrangú értékűek. A legtöbbet
természetes a korabeli sajtóból, első-
sorban a munkássajtóból vette; eredeti
csak kisebb számban találhatóunk a
könyvben. Ezzel a szerző is tisztában
van és a külön figyelmet érdemlő be-
vezetőben, melyben áttekintést ad a
feldolgozott évek történetéről, elfogad-
ható magyarázatot nyújt az olvasónak.

Ugyanakkor előrebocsátja, hogy a
sajtóból merített anyagban is feltűnő-
en nagy teret kaptak a Ferrum gyár
körüli megmozdulások, mivel közis-
mert, hogy ennek a tíz éven át műkö-
dő szabadkai gyárnak a munkássága
újszólván állandóan védekező vagy
támadó harcban állt munkaadóival.

Mégis úgy véljük, hogy dr. Palić
ebből a szempontból kissé felborította
az arányokat, ezzel csökkentette a
Ferrumon kívüli megmozdulások jelen-
tőségét, ami annál inkább is feltűnik,
mert helyenként nem volt elég szigorú
az anyag megrostálásakor.